

■ Гісторыя газеты — гісторыя краіны

АРКУШЫ ПРАЎДЫ, або «Міна зааваоленага дзеяння»

Удалося адшукаць рукапісы пятага — не выдадзенага — нумара падпольнай «Звязды»

Газета «Звязда» — адно з нямногіх перыядычных выданняў Беларусі, якое выходзіла ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне выхаду газеты ў акупаванай сталіцы стала не толькі падзеяй у гісторыі мінскага падполля, а і вялікім падзвігам журналістаў-падпольшчыкаў. У занятым ворагам Мінску ўбачылі свет чатыры нумары «Звязды». Пяты нумар быў набраны і звярстаны — яго выпуск планаваўся на 27 верасня 1942 года. Аднак у свет ён так і не выйшаў. За дзень да выхаду гітлераўцы арыштавалі 21 падпольшчыка, сярод якіх быў і тагачасны рэдактар газеты Вячаслаў Нікіфараў. Многія з іх былі закатаваны да смерці, лёс некаторых невядомы і дагэтуль...

Не адно пакаленне «звяздоўцаў» марыла адшукаць гэты ракавы — пяты — нумар падпольнай газеты, над якім, як і над іншымі чатырма, рызыкачы сваім жыццём, рупліва працавалі журналісты-падпольшчыкі. Ён мог бясследна знікнуць, што цалкам верагодна, або быць прысвоеным фашыстамі. А можа, падпольшчыкі паспелі яго схаваць?

Пра гэта мы ўжо ніколі не даведаемся. Ды і наўрад ці ўбачым калі гэты нумар. Затое ў нас з’явілася магчымасць дазнацца, пра што ў ім хацелі расказаць журналісты. Напісаныя ад рукі аркушы, якім больш за 70 гадоў (!), удалося адшукаць у Нацыянальным архіве Беларусі. Выведзеныя ад рукі алоўкам, яны ствараліся не адным аўтарам — пра гэта сведчаць розныя почыркi. Беларускаямоўныя і рускамоўныя матэрыялы ўжо падрыхтаваныя да друку — шматлікія пазнакі і рэдактарскія праўкі ўказваюць, што над тэкстамі ўжо нехта папрацаваў. Дык што ж хацелі паведаміць насельніцтву журналісты апошняга падпольнага нумара «Звязды»?

Жыццё пад рэформай

Перада мной — артыкул пад назвай «Зямельная рэформа» — гэта прыгонніцтва». «Нямецкія фашысты з’яўляюцца рэакцыянерамі-прыгоннікамі, а нямецкая армія — арміяй прыгонніцкай, якая пралівае сваю кроў дзеля ўзбагачэння нямецкіх баронаў і ўстанаўлення ўлады памешчыкаў», — публікацыя пачынаецца з цытаты Вярхоўнага Галоўнакамандуючага.

«Фашысцкія правіцелі самі не тояць таго, што яны вядуць вайну за беларускія землі, каб надзяліць імі нямецкіх баронаў і памешчыкаў, — пагаджаецца з Іосіфам Сталіным аўтар. — Услед за ўзброенымі ордамі гітлераўцаў гэтыя бароны і памешчыкі пад выгладам розных інструктараў і сельскагаспадарчых афіцэраў чорнай халерай наляцелі на Беларусь. Як тыя драпежнікі ў пошуках здабычы, яны шныраць па нашым краі, адбіраюць у сялян лепшыя землі і ствараюць памешчыцкія гаспадаркі, у якіх уводзяць прыгонніцтва, у шмат разоў горшае, як тыя, што існавалі ў Расіі да 1861 г.»

З публікацыі становіцца зразумела, што гітлераўцы і іх памочнікі праз свой прадажны лісток (як называюць «Беларускую газету» мінскія падпольшчыкі, не шкадуючы фарбай) распісваюць гэтую «Рэформу» і заклікаюць беларускіх сялян да супрацоўніцтва з імі. На сваіх лістоўках-плакатах яны змяшчаюць выявы прыгожых пародзістых кароў, свіней і не менш пародзістых, нават пузатых, немцаў. Глядзіце, маўляў, беларусы, як жывецца немцам!

ўсялякі рух па гэтай дарозе на трое сутак». Або «выдатна працуюць па дастаўцы зброі ў атрад і камсамольцы Б. і Г., за што яны атрымалі падзяку ад камандзіра атрада».

Баявая дзейнасць партызан вельмі раздражняла фашыстаў. «Не маючы магчымасці спыніць магутны партызанскі рух, яны сваю злосць вымяшчаюць на мірным насельніцтве, — сведчыць «Звязда». — Нядаўна яны збілі да паўсмерці селяніна З. з вёскі Б. (Мінская вобласць) толькі за тое, што ён адмовіўся паказаць месцазнаходжанне аднаго партызанскага атрада. У вёсцы Л. (Мінская вобласць) нямецкія насільнікі забілі гумавай плёткай двух-

нямецкіх шафэраў у «лётчыкаў», падрываючы аўтамашыны праціўніка»... Тэкст падпісаны 24 верасня 1942 года. Праз два дні падпольшчыкаў арыштуець...

Подзвіг «дунаеўцаў»

Аўтарамі падпольнай «Звязды» часта становіліся ўдзельнікі ваенных падзей.

«На днях аб’яднанымі сіламі двух партызанскіх атрадаў імя Чапаева і імя Шчорса, пад кіраўніцтвам вопытных камандзіраў, была па-майстэрску праведзена баявая аперацыя ў мястэчку Узда, — піша чалавек за подпісам «камандзір атрада Дунаеў». — Нягледзячы на спрыяльныя ўмовы ў мясцовасці, перавагу ў жывой сіле і тэхніцы ў ворага, партызаны выбілі з раённага цэнтра ўсіх немцаў і раённую паліцыю, разграмілі ўсе нямецка-паліцэйскія ўстановы, знішчылі базы з гаручым і аўтамашынамі».

Вядома, што той бой працягваўся тры з паловай гадзіны. Пад магутным націскам партызан немцы вымушаны былі выклікаць сабе на дапамогу авіяцыю. Але нямецкія самалёты не напалохалі партызанаў. Дастаткова смела па тым часе ў канцы артыкула пералічваюцца тыя, хто вызначыўся пры правядзенні аперацыі.

Дарэчы, аўтар гэтых радкоў — дастаткова вядомы сёння партызанскі камандзір. Дунаеў — толькі псеўданім. Звалі камандзіра партызанскага атрада імя Чапаева Іванам Тараховічам. У красавіку 1942 года з вайскоўцаў, якія трапілі ў акружэнне, і жыхароў некаторых вёсак у Капыльскім раёне ён арганізаваў партызанскі атрад, які ўжо ў маі ўвайшоў у склад брыгады імя Варашылава. Байцоў атрада ў акрузе ведалі як «дунаеўцаў», а самога камандзіра называлі глускім Чапаевым. Выпадковасць ці не, але яго не стала той жа восенню, што і журналістаў-падпольшчыкаў...

Вершаваная праўда

Важнае месца ў падпольнай газеце адводзілася і для творчасці. Нават у гады ваеннага ліхалецця выдаўцы лічылі вельмі важным існаванне так званай літаратурнай старонкі. Толькі пісалі цяпер на адну тэму.

У гэтым нумары публікуецца паэма Сяргея Міхалкова «Дзеянне акупаваных абласцей». Вось некалькі радкоў:

Летней ночью на рассвете,
Когда мирно спали дети,
Гитлер дал войскам приказ
И послал солдат немецких
Против всех людей советских
Это значит — против нас...

Помнік журналістам-падпольшчыкам узведзены на мінскай плошчы Незалежнасці.

...Мы с тобой починаю парты
И покрасим в новый цвет,
Склеим порванные карты,
Склеим Пушкина портрет.
Мы побелим стены в хате
И проветрим города.
Все вернет, за все заплатит
Побежденная орда...

Побач з творам — зварот да школьнікаў: «... Дзеці! Барысе прыклад з гераічных братоў па класе. Дапамагайце вашым бацькам, братам і сёстрам у іх усеагульным змаганні з фашызмам. Выяўляйце ворагаў народа, подлых прыхвасняў нямецкіх прыхільнікаў. Дапамагайце дарослым распазнаваць правакатараў і здраднікаў радзімы. Смерць гітлераўскім катам! Няхай жыве найлепшы сябар і настаўнік дзяцей — любімы Сталін!»

Выкрыванне здраднікаў

Самы вялікі артыкул «Слова праўды аб тым, хто такія «Прадстаўнікі Беларускага народа» і да чаго яны імкнуцца» прысвечаны здраднікам. Ужо тады гэтыя імёны былі вядомымі па меншай меры журналістам-падпольшчыкам. Магчыма, каб газета ўсё ж такі выйшла ў свет, многія беларусы не трапілі б у пастку гэтых зладзеяў.

«... Адна з такіх шпіёнскіх арганізацый была створана фашыстамі ў 1933 годзе ў мястэчку Стоўбцы. — гаворыцца ў артыкуле. — Працавала яна пад быскрыўдай назвай «Бюро просьбаў», а насамрэч гэта быў явачны шпіёнскі пункт. Кіраўніком яго быў Фабіян Акінчыц — правадыр беларускіх фашыстаў у Заходняй Беларусі. Гэты здраднік, каб увайсці ў давер народных мас, прабіраецца ў шматлікую арганізацыю — у «Грамаду» і стараецца ўзарваць яе знутры. Выдаючы сябе за вялікага му-

чаніка, ён нават трапіў у турму, але дрэнна схаваў свае воўчыя кіпцёры. Яго хутка распазналі, і ён вымушаны быў уцячы з Беларусі да свайго гаспадара — Гітлера. А цяпер гэты праддажны сабака стаіць на чале беларускіх фашыстаў і заклікае наш народ да супрацоўніцтва з нямецкімі захопнікамі».

Вось што пішуць журналісты пра яшчэ аднаго вядомага сёння здрадніка: «... Уладзімір Казлоўскі — гэта бяздарная малапісьменная тупіца. Толькі дзякуючы таму, што паслухмяны, у Акінчыца ён стаў рэдактарам цэнтральнага органа беларускіх фашыстаў — «Беларускай газеты».

Расказваецца ў газеце і пра ксяндза Гадлеўскага, які выдае газету «Беларускі фронт», накіраваную на барацьбу з масавым рухам, пра Юльяна Саковіча, кіраўніка паліцэйскіх банд у Мінску, Ю. Сабалеўскага, бурмістра Баранавіч, пра яго сябра Рагулю, былога сенатара Польшчы, «гаспадара» Барысаву Станкевіча і іншых фашысцкіх памочнікаў.

Відавочна, калі б гэты нумар падпольнай «Звязды» выйшаў у свет, адбыўся б сапраўдны інфармацыйны «выбух». Журналісты на старонках газеты не толькі выкрываюць фашысцкіх памагатых і хлуслівую палітыку ворага ў дачыненні да мірнага насельніцтва, але і апісваюць подзвігі партызанаў, а значыць — разлічваюць на папаўненне радыё народных месціўцаў... Гітлераўцы не маглі гэтага дапусціць. Таму, захапіўшы падпольную рэдакцыю, наўрад ці пакінулі сведкаў у жывых. А тым больш наўрад ці захавалі газету, якая ў той час была для іх раўназначна міне зааваоленага дзеяння.

Вераніка КАНЮТА.
kanyuta@zviazda.by

Янушковичский сельский исполнительный комитет проводит аукцион по продаже земельных участков в частную собственность гражданам Республики Беларусь для обслуживания многоквартирных жилых домов
22.09.2016 г. в 10.00 по адресу: Логойский район, д. Янушковицы, ул. Школьная, д. 10.

№ п/п	Адрес земельного участка	Площадь земельного участка	Наименование инженерных сетей	Начальная цена (бел. руб.)	Задаток (бел. руб.)	Расходы по документации
1	д. Хоружинцы, ул. Лесная, 11, кадастровый номер 623288016101000063	0,1070		2067 руб. 69 копеек	469 руб.	1318,47 + расходы за рекламу
2	д. Хоружинцы, ул. Лесная, 10, кадастровый номер 623288016101000069	0,1071		2067 руб. 69 копеек	469 руб.	1314,27 + расходы за рекламу
3	д. Хоружинцы, ул. Лесная, 13, кадастровый номер 623288016101000064	0,1285		2480 руб. 85 копеек	496,17 руб.	1370,01 + расходы за рекламу

Задаток перечисляется на р/счет № 3600619171104 АСБ «Беларусбанк», код 795, УНП 600181536, ОКПО 04431642 Янушковичский сельский исполнительный комитет, код платежа 04901.

Победитель аукциона обязан в течение 10 (десяти) рабочих дней после утверждения протокола о результатах аукциона внести плату за земельный участок и возместить расходы, связанные с подготовкой документации. Аукцион состоится 29.09.2016 г. в 10.00 по адресу: Логойский район, д. Янушковицы, ул. Школьная, д. 10.

Заявление на участие и необходимые документы принимаются до 24.09.2016 г. (последний день подачи заявления 23.09.2016 г. до 17.00) по адресу: Логойский район, д. Янушковицы, ул. Школьная, д. 10.

Контактные телефоны: (8 01774) 57 4 35, 57 4 99.